

ГЕЛЬБАК Анжела,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ЦІЛІСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ФОКУС ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Українська психологія ніколи не функціонувала під час війни. Тож постає необхідність осмислити фактори впливу феномену війни на індивідуальному, груповому та колективному рівнях та відповідним чином реорганізувати (оновити) зміст, структуру та методи психологічних досліджень. Метою публікації є аналіз психологічних досліджень у напрямі збереження цілісності особистості майбутнього поліцейського в умовах воєнного часу.

Військова агресія з боку росії призвела до численних болісних втрат. Усі ми опинилися в суб'єктивно складному стані хронічної невизначеності, тому значна частка людей уже потребує й потребуватиме в майбутньому психологічної підтримки і допомоги, оскільки, внаслідок тривалої травматизації, суттєво знизилися соціально-адаптивні можливості людей та рівень їхнього психічного здоров'я. Отже, у таких умовах для майбутніх поліцейських, на нашу думку, дуже важливим є опанування певного алгоритму дій щодо підтримки та відновлення

власного психічного здоров'я та збереження цілісності особистості [5].

Цілісний означає екологічне та відповідальне ставлення до світу, прагнення до всебічного і гармонійного особистісного, професійного та соціального розвитку. Цілісна особистість – це подолання фрагментаризації особистості. Цим визначається єдність раціональної, матеріальної, соціальної, психологічної, емоційної та духовної сторін особистості. Антропологічне розуміння світу стверджує ідею про єдність тілесного і духовного, об'єктивного і суб'єктивного, раціонального та інтуїтивного, матеріального та ідеального, колективного та індивідуального, реального та потенційного, статичного і динамічного, кінечного та безкінечного, жіночого і чоловічого, мажорного і мінорного. Антропологічна лінія цілісної особистості стверджує, що цілісність є атрибутивною характеристикою людини [2].

У провадженні ідентичності також постає зазначена проблема пов'язаності із характером. Отже, «характер означає сукупність стійких орієнтацій, за якими можна впізнати особу» (П. Рікер, 2002, с. 147). Тобто характер, імовірно, і може поєднати тотожність із самістю та розкрити природу ідентичності й цілісності [3].

На процес професійного становлення майбутніх поліцейських у закладі вищої освіти впливає низка факторів, які можна звести до: внутрішніх, що, своєю чергою, поділяються на біологічні (тобто ті, які пов'язані із біологічною сутністю людини, станом її здоров'я, спадкові-

стю тощо) та психологічні (стосуються внутрішніх психічних реакцій і процесів суб'єкта); зовнішніх, соціальних (пов'язані із соціальним розвитком та соціалізацією людини). Процес професійного розвитку майбутніх правоохоронців також визначається особливістю умов, які можна звести до зовнішніх (організаційно-педагогічні, соціально-психологічні) та внутрішніх (особливості когнітивних процесів, мотивація, система цінностей, суб'єктивна активність, особистісний досвід) [5].

Практика правозастосування вимагає нормативного закріплення категорій, які визначають порядок проходження служби в органах внутрішніх справ. Такою категорією на сьогодні є екстремальні умови проходження служби. Саме тому особливої актуальності набуває питання щодо збереження цілісності особистості майбутнього поліцейського.

Наразі в сучасних наукових студіях існує безліч підходів до трактування критеріїв цілісності особистості. Учені В. Мішель, К. Морф визначають цілісність особистості як систему у вигляді устрою щодо динамічної обробки інформації, у якій виокремлюють дві підсистеми: 1) цілісність як динамічно організована когнітивно-афективно-виконувальна підсистема; 2) цілісність як підсистема, у якій ментально репрезентуються міжособистісні стосунки. Перша підсистема утворюється з думок, почуттів і є джерелом мотивів та дій. Друга підсис-

тема представлена соціальним контекстом та інтерперсональною поведінкою [1].

Цілісність утворюється з соціальних інтеракцій. Вона відповідає на вплив соціального світу активно й ініціативно і являє собою систему, яка мотивована, цілеспрямована та саморегулюється, має функцію планування, інтерпретування, контролю поведінки, переробки інформації про себе в соціальному світі. Рефлексія є головним механізмом і здатністю особистості щодо виконання зазначеної функції вербально й довільно, хоча цілісність може оперувати й невербально, автоматично. Таким чином, цілісність – система, яка організована ієрархічно і диференціюється на підсистеми, розподілені за різними рівнями. Окрім цього, учені виділяють ще дві підсистеми: імпліцитну та експліцитну. В основі імпліцитної системи перебувають емоції, автоматизми, імпульсивність, реактивність. В основі експліцитної – логіка, розум, цілі й цінності, очікування, плани, контроль уваги та ін. Обидві системи взаємодіють і продукують певну поведінку як результат їх спільного функціонування [3].

З початку війни визначальним завданням у напрямі психологічної підготовки майбутніх працівників Національної поліції України є засвоєння технологій, спрямованих на збереження власної цілісності і захист себе від психотравматичного впливу війни. У цілому сьогодні українці демонструють певну резильєнтність (стійкість, опірність), єдність, солідарність. У нас є відчуття, що ця війна свята, ми боремося за наші цінності, і це є факто-

ром підтримки, бо ми проходимо через усе це разом. Війна принесла багато болю, і, як наслідок, тому можуть виникати емоційні реакції страждання на ці втрати, з'являються різні соматичні реакції (серцевий біль, тиск, порушення сну, безпричинна злість, гнів). Важливо пам'ятати, що більшість цих реакцій є цілком нормальними, і ці рани можна зцілити. Сьогодні існують надійні й результативні методики, які можуть допомогти впоратися і відновитися. Одними з таких є копінг-стратегії, які спрямовані на збереження та активізацію компенсаторних, захисних, регуляторних механізмів, що забезпечують стресостійкість, працездатність та особистісну цілісність [3].

Відтак, із початком війни в Україні особливої актуальності набули дослідження цілісності особистості. Робота в поліції в умовах воєнного стану потенційно впливає на стан психічного здоров'я й особистісну цілісність поліцейських, тож психологічна підготовка майбутніх працівників Національної поліції в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання має забезпечити їх ефективними ресурсними методами та технологіями поведінки. Слід зазначити, що конструктивні копінг-стратегії допомагають поліцейському розширити власну зону комфорту, розцінити стресову ситуацію як можливість набуття досвіду, нівелювати почуття безпорадності, а небезпеку сприймати як виклик й можливість самореалізації. Тож вважаємо за необхідне наголосити

на необхідності їх урахування в процесі психологічної підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Балл Г. О. Аналіз поведінки у складних соціальних ситуаціях як сфера застосування теоретичних положень філософії. *Педагогіка і психологія*. № 3. 2016. С. 9-15.

2. Буряк О. С. Концепція холистичної освіти у процесі формування цілісної особистості постмодерну / О.С. Буряк. *Філософія неперервної професійної освіти*. 2015. № 3 (44). С. 52–56.

3. Гейко Є. В. Комплексний підхід до висвітлення поняття «цілісність особистості» / Є. В. Гейко. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ; Ніжин: П. П. Лисенко, 2020. Т. IX. Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Вип. 13. Фахове видання. С. 79-88 (0,6 д.а.)

4. Джагупов Г. В. Професійна підготовка дільничного інспектора: питання сьогодення / Г.В. Джагупов. *Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах* : зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 71-73.

5. Мухіна Г. В. Основні критерії відновлення психічного здоров'я майбутнього поліцейського / Г. В. Мухіна. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 черв. 2022 р.) [Електронний ресурс] / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», каф-ра психології. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. С.160-164.